

Себало Л. І., канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри педагогіки
та методики початкового навчання
НПУ імені М. П. Драгоманова

ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В епоху розвиненого інформаційного суспільства зростає значення знань як суспільного та особистісного надбання в умовах сучасного ринку праці. Відповідно людина повинна набути здатності самостійно здобувати, опрацьовувати й використовувати інформацію з багатьох галузей наукового знання і суспільної практики. Це обумовлює необхідність свідомої самоосвітньої діяльності особистості впродовж життя та професійної діяльності. Особливо гостро проблема самоосвіти нині постає перед фахівцем. Діяльність учителя в умовах сталих змін в системі освіти вимагає серйозної комплексної підготовки в плані здобуття самоосвіти. Проблема самоосвіти майбутнього фахівця, його спроможність до самоосвітньої діяльності на високому методичному рівні, підготовка до життя в самому широкому змісті – одне із найважливіших завдань сучасних педагогічних вишів. Самоосвіта майбутнього вчителя повинна носити закономірний, систематичний, обов'язковий характер, що складає основу його професійної компетентності.

Сучасне бачення самоосвіти ґрунтується на переміщенні акцентів з освіти на самоосвіту. Беручи до уваги різні підходи до змісту самоосвітньої діяльності та її структури, ми розглядаємо самоосвітню діяльність як складову професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Під поняттям «самоосвітня діяльність» майбутнього вчителя початкових класів ми розуміємо керовану особистістю діяльність у вищих педагогічних навчальних закладах та за його межами, що передбачає суспільну та професійну самосвідомість, готовність і здатність самостійно, свідомо набувати знання, уміння, навички та компетентності у професійній галузі зокрема, й набуття досвіду побудови індивідуальної освітньої траєкторії для успішної соціальної і

професійної адаптації та дії у контексті освіти впродовж життя. Підготовленість розглядається нами як комплекс набутих особистістю знань, навичок, умінь, якостей, набутих здатностей, які сприяють майбутньому фахівцеві успішно виконувати самоосвітню діяльність. Виходячи з цього, «підготовка майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності» полягає в тому, щоб розвивати і вдосконалювати необхідні психічні процеси, стани та якості з урахуванням особливостей його професійної і самоосвітньої діяльності. Як процес, вона розглядається в якості цілеспрямованої роботи з формування психологічної готовності (націленості, бажання) до успішної самоосвіти. Головним її результатом є «підготовленість» майбутнього фахівця, що базується на її мотивах, прагненнях, потребах, амбіціях й формується на базі системи знань, умінь, навичок, особистісних якостей та наявного досвіду самоосвітньої діяльності. З такої точки зору проблеми підготовки майбутніх учителів до самоосвітньої діяльності розглядалися науковцями лише частково.

Компонентами структури самоосвітньої діяльності майбутніх учителів початкової школи визначено функціональний зміст самоосвітньої діяльності, що включає такі складові: розширення світогляду, вироблення професійної цілеспрямованості, набуття різнобічності, соціальної зрілості, стимулювання здатності до змін, формування конкурентоздатності; форми взаємодії та спрямування самоосвітньої діяльності (навчальний процес у ВПНЗ, педагогічна практика, самостійна робота, набуття та обмін досвідом, зовнішнє середовище (контакти, спілкування, Інтернет, ЗМІ, сім'я та ін.).

Головною метою підготовки майбутніх учителів початкових класів до самоосвітньої діяльності є активізація психолого-педагогічного механізму самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців, підтримка його та створення сприятливих умов для його функціонування і заохочення цієї діяльності. Змістовий блок цієї підготовки відображає компоненти, що забезпечують та сприяють активізації психолого-педагогічного механізму самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкових класів. Операційно-забезпечувальний блок охоплює методики викладання навчальних предметів; технології самоосвітньої діяльності; інформаційно-комунікаційні технології.

Контрольно-оцінювальний блок включає такі складові: моніторинг, аналіз та контроль перебігу самоосвітньої діяльності, коригування та оцінка результатів самоосвітньої діяльності. Результатом впровадження самоосвітніх технологій є певний рівень підготовленості майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності.

З-поміж основних рекомендацій реалізації технологій підготовки майбутніх учителів початкової школи до самоосвітньої діяльності виокремлюємо такі: врахування у змісті, формах і методах навчання необхідності формування вмінь і навичок самоосвітньої діяльності студентів і поступового збільшення частки самостійної роботи. Збалансоване поєднання у змісті навчання теорії і практики, лекційних і практичних занять, визначення обсягів поза аудиторної самостійної роботи, планування ходу і контролю виконання самостійної і самоосвітньої роботи студентів теж вплинуло на ефективність і якість результатів експерименту. Забезпечення необхідної кількості спеціальної навчально-методичної літератури нового покоління, включаючи електронні видання, які мають містити теми для самостійної та самоосвітньої роботи студентів і запитання для самоконтролю. Розробка і запровадження нових навчальних комп'ютерних програм, автоматизованих навчальних і контролюючих систем; надання широкого доступу до ІКТ та швидкісного Інтернету в навчальних приміщеннях, бібліотеках, гуртожитках; створення інформаційних банків кращих педагогічних практик, які можуть використовувати майбутні фахівці для виконання практичних завдань, самостійної і наукової роботи та самоосвітньої діяльності. Посилення індивідуальної консультативної роботи викладача, забезпечення можливостей електронного спілкування і консультування студентів; створення доброзичливої атмосфери співробітництва та взаємодопомоги в навчальних групах; перебудова традиційних форм навчальних занять, широке використання інтерактивних і проблемних форм навчання.

Проведене дослідження не вичерпує розв'язання всього комплексу проблем, що пов'язані з підготовкою майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності. Продовжити науковий пошук можливо у таких

напрямах: розвиток самоосвітньої компетентності студентів вищих педагогічних навчальних закладів, інновації у галузі педагогічних технологій, що спрямовані на самоосвіту майбутніх учителів; розробка моделей психолого-педагогічної підтримки самоосвітньої діяльності студентів, залежно від рівнів сформованості у них зон найближчого або актуального розвитку тощо.

Література:

1. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: учеб. пособ. [для студ. высш. пед. учеб. завед.] / И.Г. Захарова. – М.: Академия, 2003. –192 с.
2. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Карамушка. – К.: Либідь, 2004. – 424с.
3. Мороз А. Г. Формирование готовности к педагогической деятельности у молодых учителей / А. Г. Мороз // Психол.-педагогич. основы совершенствования подготовки специалистов в ун-те. – Днепр-ск: Из-во Днепропетровского ун-та, 1980. – С. 71-75.
4. Себало Л. І. Структура самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкових класів / Л. І. Себало // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2015. – III (26), Issue 50. – P. 59–63.